

Litteratur:

Nedenfor bringes en litteraturliste til brug for lærere som inspirationsmateriale, men den er også tænkt til brug for elever i forbindelse med Studieretningsprojektet i 3.g.

Listen indeholder en blanding af undervisningsbøger, der alle er mærket med "*" samt materiale, som står lige foran udgivelse i 2007, og er fortrinsvis rettet mod historie. Det meste af den fremmedsprogede litteratur kan hjemlånes via Det Kongelige Bibliotek.

Generelt:

*Der findes megen god inspiration til forløb på <http://www.unesco-asp.dk/> hvor stort set hele gymnasiets fagrække er repræsenteret med forslag til gennemprøvede undervisningsforløb og kontrollerede links.

*Christian Vollmond, "Sukker, slaver, skæbner" (Nationalmuseet, 2007)

Johannes Brøndsted (red.), "Vore Gamle Tropekolonier" (Fremad, 1967) bd. 1-4 og 8.

*Carstensen, Frese, Mentz, Olsen & Olsen, "Menneske. Samfund. Historie" (Gyldendal, 1988). Kapitel VII "Kultur møder" (Niels Steensgaard) – ss. 196-223.

*Bent Schiermer Andersen, „Plov og køl. Danskernes virkelighed 1720-1814" (Gyldendal, 1989) ss. 101-116 om Handel.

*Jens Frese, "Den atlantiske slavehandel og England" (Gyldendal, 1981)

*Niels Jonassen med "Europæisk kolonialisme før imperialismen 1750-1850 – belyst ved eksempler fra de danske tropekolonier" (Gyldendal, 1985)

*Calundan Larsen, Dostorp, Jonassen & Thiedecke, „Danskernes slaver - kolonisation og slavehandel ca. 1650 – 1850" (Pantheon, 2003)

*Per Nielsen & Bente Gammeltoft (red.), "Fra slaveri til frihed. Det dansk-vestindiske slavesamfund 1672-1848" (Nationalmuseet, 2001) se Erik Gøbel, "De danske mennesketransporter over Atlanten" pp. 19-24.

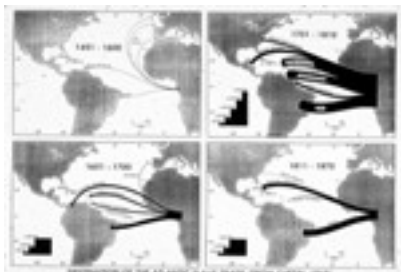
*Leif Svalesen, "Slaveskibet Fredensborg og den dansk-norske slavehandel i 1700-tallet" (Hovedland, 1996).

*Inge Damm & Anna Tuxen, "Guldkysten – hvordan et U-land bliver til" (red. af Jens Engberg & Ole Jellingsø i Acta-serien 12, Munksgaards Kildemapper)

Ingeborg Raunkiær (red. og introduktionskapitel), "Lægen Paul Iserts breve fra Dansk Guinea 1783-87" (Gad, 1917)

* På <http://www.fordham.edu/halsall/africa/africasbook.html> findes en del engelsksproget materiale, der alt sammen kan bruges uden copyrightproblemer til ikke-kommercielle undervisningsformål.

*Billedmateriale til hele temaet kan findes på (der er her ingen problemer med copyright til ikke-kommercielt undervisningsbrug) <http://hitchcock.itc.virginia.edu/Slavery/search.html>

1. Trekantshandelen og handelskompagnerne:

*Mellemløbet Samvirke, "Kontakt nr. 6 1995. De danskes slaver – nyt lys på historien om Danmark, Afrika og Vestindien"

*Calundann Larsen, Dostorp, Jonassen & Thiedecke, „*Danskernes slaver - kolonisation og slavehandel ca. 1650 – 1850*” (Pantheon, 2003)

*Per Nielsen & Bente Gammeltoft (red.), "Fra slaveri til frihed. Det dansk-vestindiske slavesamfund 1672-1848" (Nationalmuseet, 2001) se især Erik Gøbel, "De danske mennesketransporter over Atlanten" pp. 19-24.

*Mikkelsen & Morgenstjerne, "Afrikas historie" (Gyldendal, 1999) ss. 21-26.

*Gade, Jellingsø & Priisholm, "Europas verdenshistorie" (Munksgaard, 1992) ss. 96-99

*Nielsen & Olsen, "I globaliseringens lys – en anden verdenshistorie" (Systeme, 2004) ss. 53-54

*Grubb, Helles & Thomsen, "Overblik – verdenshistorie i korte træk" (Gyldendal, 2005) ss. 102-111

2. Det kulturelt-koloniale møde:

*Pernille I. Hamilton, "Mulatkassen i Guinea" i 1066 - Tidsskrift for historie 34 (2-3) 2004 ss. 31-40. Se <http://www.staff.hum.ku.dk/asmus/1066/PIH.pdf>

Bierlich, Bernhard, *The Problem of Money: African Agency and Western Medicine in Ghana*. Oxford: Berghahn Books, forthcoming in 2006. Bogen forventes at udkomme i løbet af foråret 2007.

The Competence of Danish Surgeons in the Eighteenth Century, with Reference to the Slave Trade. *Medical History*, forthcoming in 2006. Artiklen forventes trykt i foråret 2007.

Healers, Slaves, and Surgeons: Afro-American and Western Medicine and their Impact in the Danish West Indies, Galathea 3 Project, på <http://www.galathea3.dk/dk/Menu/Forskning/Healers%2c+Slaves+and+Surgeons>

Bernhard Bierlich, ”*Danmarks Kolonihistorie Fortalt på en Ny Måde*”. Bogmanuskript under udarbejdelse. Bogen er under udarbejdelse og forventes at udkomme i sommeren 2007 på Museum Tusulanum.

Hernæs, Per *Slaves, Danes, and African Coast Society: The Danish Slave Trade from West Africa and Afro-Danish relations on the Eighteenth-Century Gold Coast* (Trondheim studies in history; 6). Trondheim, 1995.

*Ingeborg Raunkiær (red. og introduktionskapitel), ”*Lægen Paul Iserts breve fra Dansk Guinea 1783-87*” (Gad, 1917)

Jensen, Niklas T., *For slavernes sundhed – sygdom, sundhed og koloniadministrationens sundhedspolitik blandt plantageslaverne på St. Croix, Dansk Vestindien, 1803-1848*. Ph.D. Thesis, Department of History, University of Copenhagen, October-November 2006.

Wolf, Eric *Europe And The People Without History*. Berkeley: University of California Press, 1982 (see bl.a. kapitel 7 om slavehandlen)

Thonning, Peter ”*Det danske Guinea (geografiske og botaniske beskrivelser fra 1799-1803*”, 42 sider). Kilde: Rigsarkivet: Generaltoldkammer-og Kommerciekollegiet, 1833-1848, Den guineiske kommission af 9. januar 1833.

3. Den danske slavehandel og dens læger.

Kwesi J. Anquandah, ”*Castles and Forts of Ghana*” (Ghana Museums & Monuments Board, Atalante, 1999)

(Avisartikel:)

*Bernhard Bierlich ‘*Slaveskibet Fredensborg og Den Danske Slavehandel: om handel, sygdomme og skibslæger*’, *Kristeligt Dagblad*, 9.3.2005.

(Datasæt):

The Wellcome Trust. *Danish Medicines Database: The Surgeons and their Treatments in the Guinea Company Period, 1765-78*. University of Hull: Wellcome Trust (Constructed and assembled by B. Bierlich), 2003-4 [kan rekvireres hos forfatteren, Bernhard Bierlich. For at kunne læse denne, meget brugervenlige og kreative, database kræves det, at man installerer FileMakerPro, som er kompatibel med WORD].

4. Mellempassagen.

billeder og statistik.

*Calundan Larsen, Dostorp, Jonassen & Thiedecke, "Danskernes slaver. Kolonisation og slavehandel ca. 1650-1850" (Pantheon, 2003) ss. 48-59. Mange gode kilder,

*Niels Jonassen, "Europæisk kolonialisme før imperialismen 1750-1850" (Gyldendal, 1985). Kapitel III Statistiske Tabeller ss. 145-167 en del meget godt tabelmateriale – herunder tabeller vedr. Mellempassagen.

*Jens Frese, "Den atlantiske slavehandel og England" (Gyldendal, 1981) ss. 106-133. Her findes en del godt kildemateriale.

*Leif Svalesen, "Slaveskibet Fredensborg og dansk-norsk slavehandel i 1700-tallet" (Hovedland, 1996) ss. 101-124. Her findes meget godt kildemateriale sammen med illustrationer.

*på <http://www.fordham.edu/halsall/africa/africasbook.html> findes en del engelsksprogede tekster om emnet.

*Steven Spielberg, "Amistad", video med tilhørende internetside beskriver et slaveoprør hvor skibet erobres. Se <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/amistad/AMISTD.HTM> eller <http://www.amistad.org/>. Video kan fås via undervisningscentre.

Sv. E. Green-Pedersen, "Om forholdene på danske slaveskibe - med særlig henblik på dødeligheden 1777-89" (Handels og Søfartsmuseets Årbog 1973 s. 27-74.)

Litterære henvisninger:

Primærlitteratur

A Negotiebøger:

Laarburg Gallej (1732-33): En dag for dag fremstilling af død blandt slaver i Mellem Passagen (2 måneder) – *En lægejournal findes ikke for denne rejse.*

Grevinden af Laurwigen (1733-34): En dag for dag fremstilling af død blandt slaver i Mellem Passagen (2 måneder) – *En lægejournal findes ikke for denne rejse.*

B Lægejournaler:

- 1-2 Lægejournal for to overfarter ført på skibet **Christiansborg** (1768-1770, 1774-75): cand. chir Henr. Deegen og obermester Chr. Speck). GK (*sygejournaler*), Rigsarkivet
- 3 Lægejournal for en sejlads med **Eleonora** (1772-74): kirurg Conr. Heinr. Wrede. GK (*sygejournaler*), Rigsarkivet
- 4-6 Lægejournaler for tre overfarter fort på **Ada** i 1767-69, 1771-72 og 1773-75: obermester Joh. Friderich Massmann, kirurg Joh. Joach Dettmer og skibsdoctor Nic Otto Mau samt (efter dennes død den 23. juni 1774) kirurg Gotfrid Ad. Wickman. GK (*sygejournaler*), Rigsarkivet (jvnf. også Thorkild Hansen, 1968. *Slavernes skibe*, pp. 161, 168, 170 ff. og Øivind Larsen's [1968] *Schiff und Seuche*, pp. 102 ff.)

Sekundærlitteratur

(Datasæt):

Bierlich, Bernhard Wellcome Trust Voyage Dataset (assembled by Bierlich), Danish Slave Trade, GK, 1765-78, Wellcome Project, 2002a. [findes på Rigsarkivet]

Mortality of Slaves and Crew Dataset (assembled by Bierlich), Danish Slave Trade, GK, 1765-78, Wellcome Project, 2002b. [findes på Rigsarkivet]

The Wellcome Trust. *Danish Medicines Database: The Surgeons and their Treatments in the Guinea Company Period, 1765-78*. University of Hull: Wellcome Trust (Constructed and assembled by B. Bierlich), 2003-4 [kan rekvireres hos forfatteren, Bernhard Bierlich. For at kunne læse denne fil kræves det, at man installerer FileMakerPro, som er kompatibel med WORD].

(CD-ROM):

Eltis *et al*: Eltis, David, Behrendt, Stephen, Richardson, David and Klein, Herbert. *The Trans-Atlantic Slave Trade, 1527-1867 – A Database on CD-Rom*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999

(Bøger):

Hernæs, Per *Slaves, Danes and African Coast Society: The Danish slave trade from West Africa and Afro-Danish relations on the eighteenth-century Gold Coast*. No.6 Trondheim Studies in History. Norway: University of Trondheim, 1998 (orig., 1995).

Isert, Paul E. *Reise nach Guinea und den Caribäischen Inseln in Columbien*. [Rejsebeskrivelse til og fra Guinea og til Karibien]. Copenhagen, 1788. På dansk: Ingeborg Raunkiær (red. og introduktionskapitel), ”*Lægen Paul Iserts breve fra Dansk Guinea 1783-87*” (Gad, 1917)

Klein, Herbert *The Middle Passage: Comparative Studies in the Atlantic Slave Trade*. Princeton: Princeton University Press., 1978

Miller, Joseph C. Mortality in the Atlantic Slave Trade: Statistical Evidence on Causality, *Journal of Interdisciplinary History*, 1981

Comment and Controversy regarding Miller 1981 in *Journal of Interdisciplinary History*, 1982

Out of Africa: The Slave Trade and the Transmission of Smallpox to Brazil, 1560-1831, *Journal of Interdisciplinary History*, 1987

Richardson, David. Shipboard Revolts, African Authority, and the Atlantic Slave Trade, *William and Mary Quarterly*, Jan. 2001

Postma, Johannes 1990. *The Dutch in the Atlantic Slave Trade*, esp. chapter 10 (slaver, deres behandling og dødelighed).

5. Dansk Vestindien.

*Carstensen, Frese, Mentz, Olsen & Olsen, ”*Menneske. Samfund. Historie*” (Gyldendal, 1988).
Kapitel VII ”Kultur møder” (Niels Steensgaard) – ss. 196-223.

*Bent Schiermer Andersen, „*Plov og køl. Danskernes virkelighed 1720-1814*” (Gyldendal, 1989) ss. 101-116 om Handel.

*Jens Frese, ”*Den atlantiske slavehandel og England*” (Gyldendal, 1981)

*Niels Jonassen, ”*Europæisk kolonialisme før imperialismen 1750-1850 – belyst ved eksempler fra de danske tropekolonier*” (Gyldendal, 1985). Meget godt statistisk materiale i kapitel III.

*Calundan Larsen, Dostorp, Jonassen & Thiedecke, „*Danskernes slaver - kolonisation og slavehandel ca. 1650 – 1850*” (Pantheon, 2003)

*Per Nielsen & Bente Gammeltoft (red.), ”*Fra slaveri til frihed. Det dansk-vestindiske slavesamfund 1672-1848*” (Nationalmuseet, 2001). Artikler af Poul Erik Olsen, Inge Mejer Antonsen, Per Nielsen & Karen Fog Olwig

*Leif Svalesen, ”*Slaveskibet Fredensborg og den dansk-norske slavehandel i 1700-tallet*” (Hovedland, 1996).

*Kirsten Ramløv, ”*Den hvide gud*” (Nationalmuseet, 1973) ss. 45-55.

Jensen, Niklas T. ”*For Slavernes Sundhed: sygdom, sundhed og kolonialadministrationens sundhedspolitik blandt plantageslaverne på St. Croix, Dansk Vestindien, 1803-1848*”. Ph.d. Afhandling, Saxo-Institut, Afdeling for Historie, Københavns Universitet, Sommeren 2006.

*Louise Sebro, ”*Kreoliseringen af eurocaribierne i Dansk Vestindien – sociale relationer og selvopfattelse*” i *Fortid og Nutid* nr. 2, 2005, ss. 83-102. Hele artiklen kan findes på: <http://www.unesco-asp.dk/documents/FortidogNutid22005.pdf>

Erik J. Lawaetz, ”*St. Croix. 500 Years. Pre-Columbus to 1990*” (Poul Kristensen, 1991 – kan købes gennem Dansk Vestindisk Selskab)

Poul Erik Olsen, ”*Toldvæsenet i Dansk Vestindien 1672-1917*” (Toldhistorisk Selskab, 1988 - kan købes gennem Dansk Vestindisk Selskab)

Per Nielsen, ”*Flåden og Dansk Vestindien – den danske flådes togter til Caribien 1671-1917*” (Marinehistoriske Skrifter og Dansk Vestindisk Selskab, 1997 - kan købes gennem Dansk Vestindisk Selskab)

Steffen Linvald, ”*En officer i Dansk Vestindien – og hans fritidsbeskæftigelse*” (Dansk Vestindisk Selskab, 1988)

Ole Bidstrup & Anne Walbom, ”*Kunstnere i tropesol*” (Dansk Vestindisk Selskab, 1992 - kan købes gennem Dansk Vestindisk Selskab)

Signe Trolle Gronemann & Rikke Windberg, ”*I orkanens øje – beretninger fra Orlogsskibet Valkyriens togt til Dansk Vestindien 1915-1917*” (Poul Kristensen Forlag, 2005 - kan købes gennem Dansk Vestindisk Selskab)

6. Dæmoniseringen af de sorte.

Primære kilder

Centralt i denne diskussion står ’kriminalprotokollerne’ fra 1823-26 (St. Thomas Byfoged), samt ’politiretsprotokollerne’, fra St. Thomas, 1802-4 og 1815-16. Protokollerne er altså fra før slaveriets ophævelse i 1848.

Sekundærlitteratur

Bierlich, Bernhard *The Problem of Money: African Agency and Western Medicine in Northern Ghana* (with a Foreword by John Janzen). Oxford: Berghahn Books, Spring 2007.

Fabian, Johannes *The Time and the Other*, New York: Columbia University Press, 1983

Handler, Jerome og Lange, Frederick *Plantation Slavery in Barbados: An archaeological and historical investigation*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1978

Hansen, Thorkild *Slavernes Øer*, Gyldendal, 1970

Jensen, Niklas ”*For Slavernes Sundhed: sygdom, sundhed og kolonialadministrationens sundhedspolitik blandt plantageslaverne på St. Croix, Dansk Vestindien, 1803-1848*”, Ph.d. afhandling, Saxo Institut, Afd. for Historie, Københavns Universitet, sommeren 2006

Lewis, Double Standards of Treatment Evaluation, I: Lindenbaum, S og Lock, M *Knowledge, Power & Practice: The anthropology of Medicine and Everyday Life*, Berkeley: University of California Press, 1993

Turner, Victor ’The Anthropology of Performance’,

<http://www.cmq.edu.mx/documentos/diplomadopier/Antrophology%20of%20performance.doc>

Peter Thygesen, ”*CONGO – formoder jeg. Fortællinger fra drømmeland*” (Centrum, 2001)

Nationalmuseet har udstillingen ”*Congospor – Norden i Congo, Congo i Norden*” i perioden 4. november 2006 til 18. marts 2007. Hertil er udgivet:

Elevhæfte: Kudsk, Boritz & Wæhle, ”*Congospor – et undervisningshæfte om Congo før og nu*” (Nationalmuseet, 2006) og

Udstillingskatalog: Tygesen & Wæhle, ”*Congospor. Norden i Congo – Congo i Norden*” (Nationalmuseet, 2006)

Og <http://congo.natmus.dk/>

7. Slaveriet og tilknytningen til Afrika.

*Leif Svalesen, ”*Slaveskibet Fredensborg og den dansk-norske slavehandel i 1700-tallet*” (Hovedland, 1996).

Ayensu, Edward S. *Medicinal Plants of West Africa*. Michigan: Reference Publications, Inc., 1978.

Ayensu, Edward S. *Medicinal Plants of the West Indies*. Michigan: Reference Publications, Inc., 1981.

Carney, Judith *Black Rice: The African Origins of Rice Cultivation in the Americas* (Cambridge, Mass., 2001).

“With grains in her hair’: Rice in Colonial Brazil,” *Slavery and Abolition*, 25 (2004), 1-27.

Hepper, F.N. 1976. *The West African Herbaria of Isert and Thonning*. Royal Botanic Gardens, Kew: Bentham-Moxon Trust.

Schumacher, F. C. BESKRIVELSE AF GUINEISKE PLANTER som ere fundne AF DANSKE BOTANIKERE, ISÆR AF ETATSRÅD THONNING. Særskilt aftrykt af det kongelige danske Videnskabers Selskabs Skrifter. Kjøbenhavn, 1827. [KB]

8. Slaverne får stemmer.

Bierlich, Bernhard M. *The Problem of Money: African Agency and Western Medicine in Ghana*. Oxford: Berghahn Books, (bliver udgivet i foråret 2007).

Healers, Slaves, and Surgeons: Afro-American and Western Medicine and their Impact in the Danish West Indies, Galathea 3 Project, www.galathea3.dk, 2006-7.

Dazille, M. *Observations sur Les Maladies Des Nègres. Leurs Causes, Leurs Traitements at Les Moyens de Les Prevenir*, 2 Vols.: Paris, Chez l'Auteur, rue Bergere, No 13; Et Croullebois, Libraire, rue des Mathurins-Sorbonne. (Vol 2 [1786]: *Observations Sur Le Tetanos*. Paris: Chez Planche, 1786 and 1792 (Bibliotheque de l'ecole ancienne de la marine, Rochefort).

9. Ophævelsen af slaveriet og den samtidige debat herom.

Eric R Wolf, *Europe And The People Without History*. (Berkeley: University of California Press, 1982.

Georg Nørregård, "Slaveoprøret på Patienta" [ID 35127 i Eltis et al. 1999], 1753, i *Årbog for Handels og Søfartsmuseet på Kronborg*, siderne 23-44, 1950.

Niklas T. Jensen, *For slavernes sundhed – sygdom, sundhed og koloniadministrationens sundhedspolitik blandt plantageslaverne på St. Croix, Dansk Vestindien, 1803-1848*. Ph.d. afhandling, Københavns Universitet, Historisk Institut, 2006.

Knox, I: Torrington, *Sessional Papers in the House of Lords*, Dobbs Ferry, New York, Oceania Publications Inc., 1978, Vol. 1 vedrørende 1792-93, side 343.

Captain Robert Norris, I: Lambert, *House of Commons Sessional Papers of the Eighteenth Century*, Wilmington, Delaware: Scholarly Resources Inc, 1975, Vol. 68 (1788), s. 10; også Mr. Archibald Dalziel, I: Lambert, s. 32.

James Searing, *West African Slavery and Atlantic Commerce: The Senegal River Valley, 1700-1860*, (Cambridge, Cambridge University Press, 1993).

Joseph C Miller, “*The significance of drought, disease, and famine in the agriculturally marginal zones of West Central Africa*”, i *Journal of African History* 23 (1), pp. 17-61, 1982).

Svend E. Green-Pedersen, ”*Om Forholdene På Danske Slaveskibe, med særlig henblik på dødeligheden 1777-89*”, i *Årbog* 1973, Handels-og Søfartsmuseet, Kronborg, siderne 26-74, 1973

Herbert Klein, “*The Middle Passage: Comparative studies in the Atlantic slave trade*”, (Princeton University Press, 1978).

Herbert Klein, Stanley Engerman, Robin Haines, and Ralph Shlomowitz, “*Transoceanic Mortality: The Slave Trade in Comparative Perspective*”, i *William and Mary Quarterly*, 58 (1), siderne 94 ff.

Thomas Fowell Buxton, “*A Review of The African Slave Trade*”, (Birmingham: B. Hudson, Bull Street – Reprinted from the Leeds Mercury, 1839).

Kompagnistræde, St. Croix. Foto: Peder Wiben